

Zimska opazovanja v naravi

// Ivo Božič, Ivan Esenko, Mojca Jernejc Kodrič, Lovrenc Lipej, Borut Rubinič, Metka Škornik, Tomi Trilar, Al Vrezec, Petra Vrh Vrezec

v gozdu

koconogi čuk (*Aegolius funereus*)

V višje ležečih iglastih in mešanih gozdovih Alp in Dinaridov prično koconogi čuki že v januarju prepevati monotoni *pu-pu-pu-pu-pu*. Samci tako varujejo svoja območja, navadno blizu gnezditvenega dupla, in vabijo samice, ki se vračajo spomladi iz nižin. Prisluhniti petju koconogeža v gluhi noči je najlažji način srečanja s to malo sovo, težje pa jo je opazovati. Še najlažje ob gnezdu, ko s praskanjem po deblu oponašamo plezanje plenilca, kar valedo samico spodbudi, da skoči na duplo in ga zakrije s svojo varovalno obarvano glavo. Koconogi čuk je ogrožena in zavarovana vrsta, zato naj bo dogajanje ob gnezdu obzirno in čim manj moteče!
foto: Alen Ploj

bodika ali božje drevce (*Ilex aquifolium*)

Redko srečamo v gozdu grme ali do 10 metrov visoka drevesa, katerih senčni listi so jajčasti, soncu izpostavljeni pa imajo močno nazobčan rob z ostrimi konicami. Vsaj pozimi, ko je večina dreves gola, bodejo v oči njeni bleščeči listi. Na ženskih rastlinah jim delajo družbo rdeči plodovi, strupeni ljudem, pticam pa pomenijo dobrodošlo hrano v zimskem času. V Sloveniji je že od leta 1922 na seznamu zavarovanih vrst. Njen trdi, obstojni beli les so uporabljali za šahovske figure, ročaje posod ipd. Skorja drevesa vsebuje veliko tanina in gost lepljiv sok, iz katerega so včasih kuhali »ptičji lim« za limanice.
foto: Al Vrezec

ob vodi

polarni slapnik (*Gavia arctica*)

Marsikdo, ki ga pritegne narava in še posebej ptice, se je ob zimskem sprehodu po slovenski obali, večji reki ali ob jezerih in ribnikih že srečal z nenavadno sivo-belo ptico gosje velikosti. Običajnim vodnim pticam se namreč v hladni polovici leta v Sloveniji pridružijo še gostje z visokega severa – slapniki. Polarni slapnik je popolnoma prilagojen življenju v vodi, zato ima noge s plavalno kožico na koncu trupa, podobno kot propeler. Pogosto se potaplja, saj lovi majhne ribe in mehkužce, neredko pa se na vodni gladini zavalji okopal na hrbet, račje raztegne nogo in takrat nas zaslepi z belim trebušnim perjem.
foto: Duša Vadnjaj

morski pes orjak (*Cetorhinus maximus*)

V majhni luži slovenskega morja smo že lahko opazovali 299 cm dolgega mladega morskega psa orjaka (*Cetorhinus maximus*), ki se je v ribiške mreže pri Piranu zapletel maja 2000. To je bilo prvo pojavljanje te vrste v našem morju, sledilo pa je še ducat drugih. Ta nežni velikan, ki lenobno plava po površini s široko razprtimi usti, seveda ni nevaren človeku, saj ima zelo drobne zobe, pa tudi sicer se hrani izključno s planktonskimi organizmi. Vrsta je vedno bolj ogrožena predvsem zaradi prelova. Na morskega psa orjaka bomo v Jadranu naleteli predvsem v spomladanskih mesecih in mogoče se sreča nasmehne tudi vam.
foto: Lovrenc Lipej

na travniku

velika bela čaplja (*Casmerodius albus*)

Danes je srečanje z veliko belo čapljo postalo že kar običajno, čeprav se v Evropi pojavlja le z nekaj sto pari. Opazujemo jo lahko ob stoječih in tekočih vodah, kakor tudi na travnikih, kjer si išče hrano, neredko v družbi s sivimi čapljami (*Ardea cinerea*). Večinoma vidimo posamezne osebkke, redkeje več skupaj. K sreči je precej nezaupljiva in se ji težko približamo, kar pa ji istočasno pomeni varnejšo prihodnost. Pred desetletji je zaradi dovoljenega lova v Evropi nevarno izginjala, saj je njeno perje krasilo damske klobuke. Danes velika bela čaplja praktično ni več »na muhi« in upajmo, da bo tako tudi ostalo. foto: Ivo Božič

okoli našega doma

čižek (*Carduelis spinus*)

V nekaterih zimah lahko na obisk čižkov v krmilnici čakamo zaman, zato pa nas bleščeče rumeno-zeleni samci in skromneje obarvane samice presenetijo z veliko številčnostjo v letih, ko bogato obrodi jelša. Najbolj jim tekne sončnično seme, ko stisne oster mraz, pa občasno obiščejo celo loj ali lojno pogačo. Vrsta je izredno družabna, tudi med hranjenjem ne prihaja do tekmovalnih »izgredov«. Zadržuje se tako v krmilnici kot pod njo na tleh, kjer se zadovolji s tistim, kar je drugim padlo na tla. Ko se zima prevesi h koncu, se vrsta preseli na gnezdišče v iglastih gozdovih. foto: Milan Cerar

marčna muha (*Bibio marci*)

Že njeno ime pove, da je to ena prvih muh, ki se spomladi pojavi na cvetovih. Marčnih muh navadno ne opazimo, včasih pa tako masovno rojijo, da jih je »vse črno«. Takrat pri ljudeh povzročajo zaskrbljenost, ki pa je odveč, saj ne grizejo in ne pikajo. Samci so veliki okrog 12 milimetrov, samice pa kakšen milimeter več. V zraku jih spoznamo po počasnem, okornem letu, pri katerem jim dolge noge bingljajo navzdol. Rastlinojede ličinke živijo v travni ruši in se prehranjujejo z odmrliimi rastlinskimi ostanki in živimi koreninami. Na travno rušo navadno nimajo večjega vpliva, kadar pa se namnožijo v vrtu, lahko zmanjšajo pridelek zelene, solate, belušev ipd. foto: Tomi Trilar

kuna belica (*Martes foina*)

Kuna belica je izredno prilagodljiv sesalec tako glede prehrane kot izbire življenjskega okolja. Rada ima svetle gozdove, kamejnišča in pogosto tudi naselja ali celo večja mesta. Čeprav živi v naši bližini, jo le redko opazimo. Večinoma je namreč dejavna ponoči, dnevno skrivališče pa si poišče v skalnih razpokah, skednjih, hlevih, nizkih drevesnih duplih ipd. Zlasti pozimi si v naseljih poišče zatočišče v zgradbah, najpogosteje na podstrešjih hiš. Na njenem jedilniku v zimskem času prevladuje hrana živalskega izvora. Lovi predvsem male sesalce, lahko tudi ptice, rada poseže še po mrhovini in občasno po živilskih odpadkih. foto: Miha Krofel